

I NOORTE UIMASTITARVITAMINE EESTIS JA TEISTES EUROOPA RIIKIDES

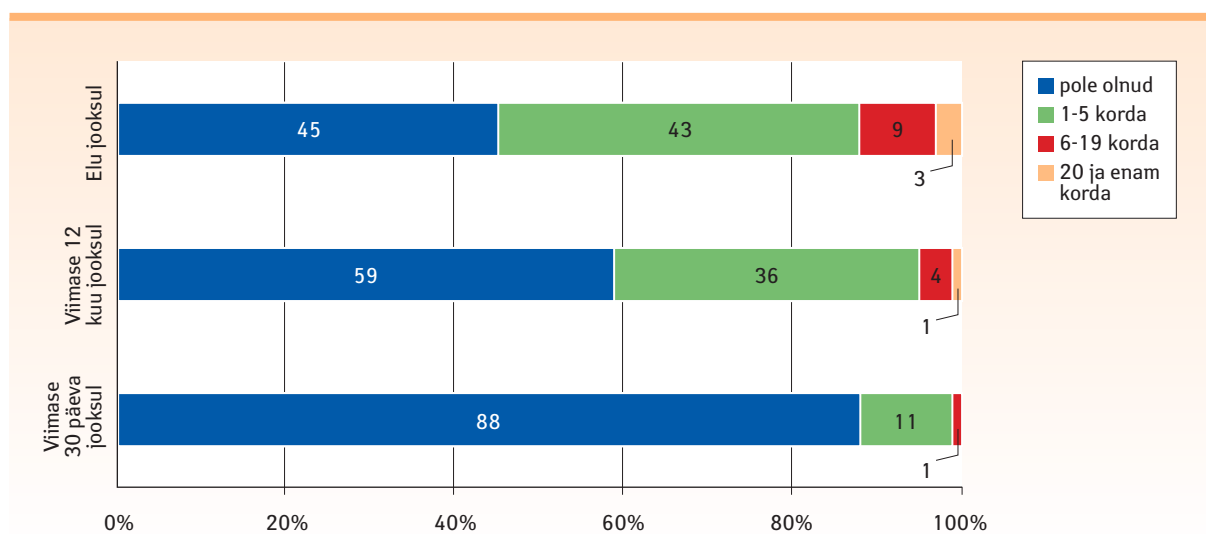
Noorte uimastitarvitamist on Eestis uuritud korduvalt. Uuringutest ulatuslikem on 15–16aastaste koolinoorte „Euroopa kooliõpilaste alkoholi ja narkootikumide kasutamise küsitlusuuring” ESPAD (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*). Seda on Eestis korraldatud viiel korral – aastatel 1995, 1999, 2003, 2007 ja 2011 (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012). ESPAD käsitleb nii uimastite tarvitamist kui ka sellega seonduvaid tegureid. Kuna uuringut tehakse üleeuroopaliselt, on kättesaadavad võrdlusandmed ka teiste riikidega (Hibell jt 2012).

Eesti kooliõpilased proovivad uimasteid küllaltki vara – nii suitsetamise kui ka alkoholi pruukimisega on kolmandik Eesti õpilastest alustanud enne 12. eluaastat (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012). Järgnevalt käsitletakse kooliõpilaste uimastikasutust erinevate ainete lõikes.

1.1. Alkoholi tarvitamine

2011. aasta uuringu tulemused näitavad, et 15–16aastaste õpilaste enamus (95%) on vähemalt kord elus pruukinud alkoholi. Viimase kuu jooksul on alkoholi tarvitanuid 59%, samas purjus pole enamik õpilasi (88%) viimase kuu jooksul olnud.

Üle-eestiline, 11–15aastaste õpilaste seas tehtav uuring “Eesti kooliõpilaste tervisekäitumine” näitab, et viimasel, 2009/2010. aastal on mõnevõrra vähenenud kaks ja enam korda purjus olnud õpilaste osakaal – 2001/2002. aastal oli neid 23,5%, aastal 2005/2006 vastavalt 26% ja 2009/2010. aastal 21% (Aasvee ja Minossenko 2011). Samuti on ESPADi viimase uuringuaasta andmetel vähenenud nii elu jooksul kui viimase 30 päeva jooksul purjus olnud õpilaste osakaal võrreldes varasema uuringuga. Hoolimata mõningasest vähenemistendentsist on kooliõpilaste alkoholitavitamine siiski murettekitavalt kõrge. Alkoholi on kõigi uimastite tarvitamise lõikes kõige suuremaks probleemiks.

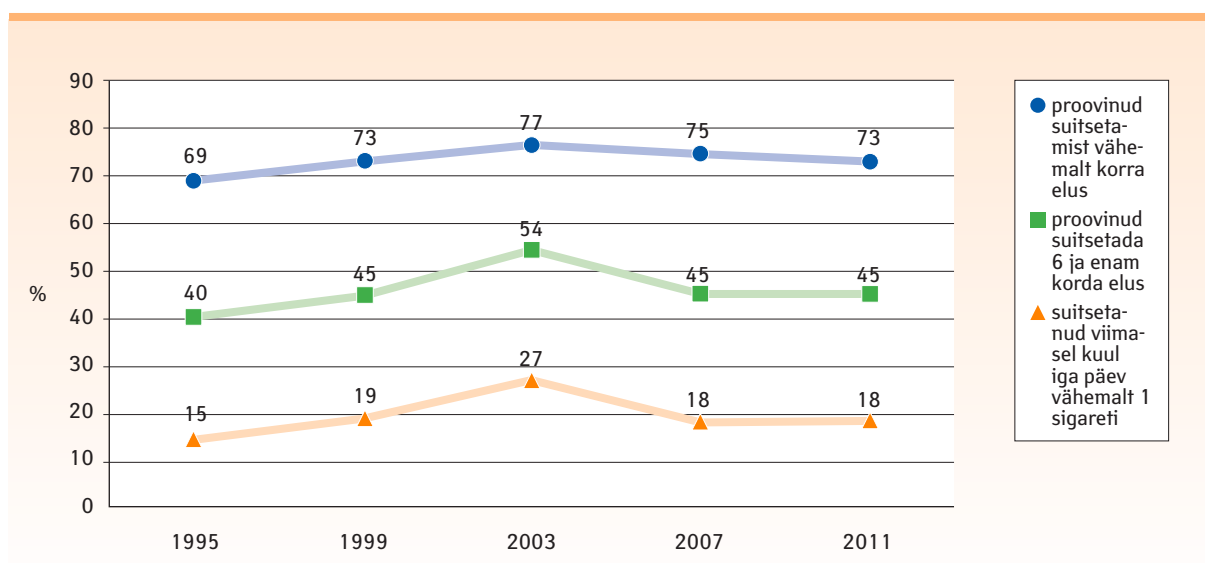

Joonis 1. Purjus olemise sagedus 15–16aastaste Eesti kooliõpilaste hulgas (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Teiste Euroopa riikide võrdlusest selgub, et viimase kuu jooksul alkoholi tarvitanud õpilaste osakaal (Eestis 59%) oli kõige madalam Islandil – 17% – ja kõige kõrgem Tšehhis – 79%. Naaberriikides Lätis oli see 65%, Soomes 48%, Rootsis 38% ja Norras 35%. Viimase kuu jooksul purjus olnud õpilaste osakaalu (Eestis 12%) madalaimad näitajad Euroopa riikidest olid Albaanias (6%) ja Islandil (7%), kõige kõrgemad Taanis (37%), Hispaanias (32%) ja Suurbritannias (32%). Naaberriikides Lätis oli see 18%, Soomes 21%, Rootsis 14% ja Norras 14% (Hibell jt 2012).

1.2. Tubaka suitsetamine

Võrreldes 2003. aastaga on Eesti õpilaste seas vähenenud nii suitsetamisega katsetajate kui regulaarsete suitsetajate arv. Küsitletud õpilaste enamus, 82%, ei kuulu regulaarsete suitsetajate hulka, vt joonis 2.

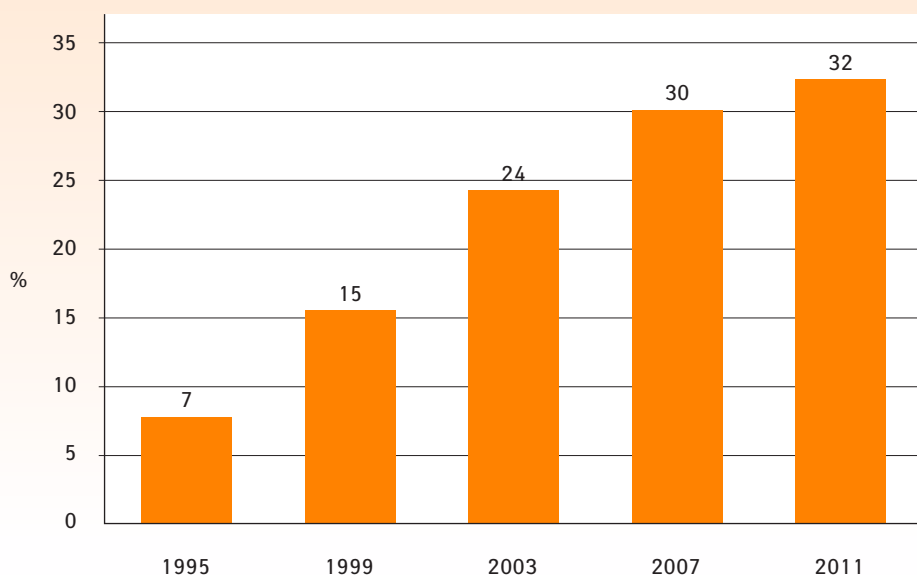
Joonis 2. Suitsetamist proovinud ja regulaarsete suitsetajate osakaal 15–16aastaste õpilaste hulgas (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Sama suundumust kinnitab “Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring”. Kolme uuringuaasta võrdluses (2001/2002, 2005/2006 ja 2009/2010) oli ka selle järgi enim mittesuitsetavaid 11–15aastasi õpilasi just viimasel uuringuaastal (vastavalt 82%, 84% ja 87%).

Tubakasuitsetamise vähenemise trendi Euroopa riikide noorte seas oli ESPADi võrdlusuuringu põhjal märgata perioodil 2003–2007. See on jätkunud aastal 2011 peamiselt Põhjamaades (Norra, Island) (Hibell jt 2012).

1.3. Illegaalsete uimastite tarvitamine

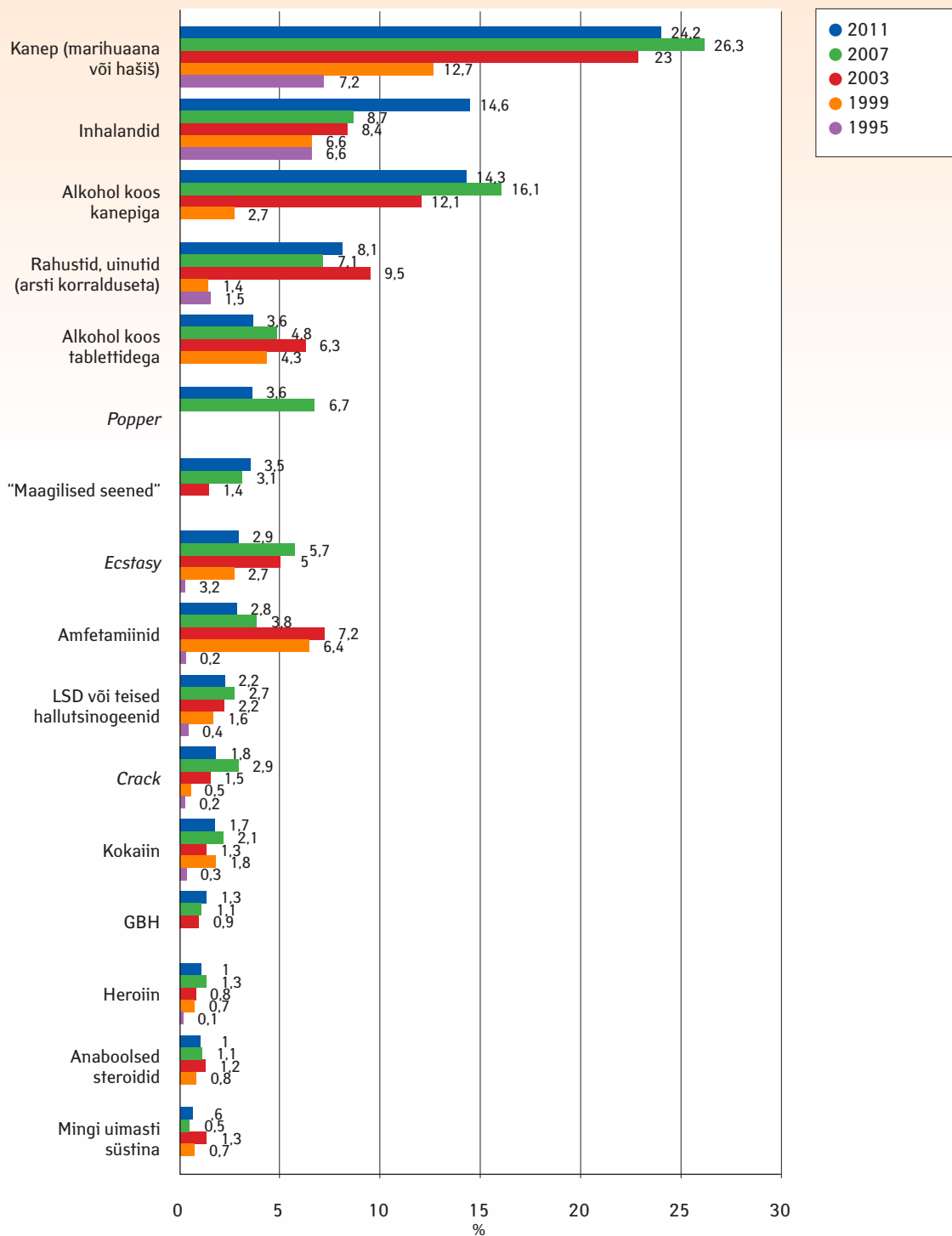
Illegaalset uimastit proovinud õpilaste arv on aastate jooksul kasvanud (Aasvee ja Minossenko 2011; Trummal jt 2011, Uimastite tarvitamine koolinoorte seas, 2012). Näiteks ESPADi andmetel oli 1995. aastal selliseid õpilasi 7%, kuid 2011. aastal juba 32% (antud näitajas kajastub ka inhalantide ja rahustite tarvitamine meditsiinilise põhjuseta), vt joonis 3 (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Joonis 3. Mingit illegaalset uimastit tarvitanud 15–16aastaste õpilaste osakaal (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Kõige enam levinud narkootikum eesti õpilaste hulgas on kanep, vt joonis 4. 2011. aasta andmetele tuginedes oli seda vähemalt korra tarvitanud 24% õpilastest. Võrreldes seda näitajat 2007. aasta andmetega (27%), selgub siiski, et kanepi tarvitamine on pisut vähenenud.

Teistest uimastitest on Eesti 15–16aastaste õpilaste seas levinud ilma arsti korralduseta tarvitatavad rahustid või uinutid, mida oli tarvitatud 8% õpilastest. Inhalante oli tarvitanud elu jooksul 15% küsitletutest. Ilmneb erinevus illegaalsete ainete tarvitamises koolide õppekeele järgi. Illegaalsete narkootikumidega olid 2011. aastal kõige sagedamini eksperimenteerinud 15–16aastased vene õppekeelega koolides õppivad poisid (43% neist oli elu jooksul proovinud narkootilisi aineid). Kõige vähem (26%) olid narkootilisi aineid proovinud eestikeelsetes koolides haridust omandavad tüdrukud (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Joonis 4. Erinevate illegaalsete uimastite tarvitamise osakaal (Uimastite tarvitamine koolinoorte seas 2012).

Euroopa kontekstis on noorte illegaalsete ainete tarbimises suured riikidevahelised erinevused. Võrdlusandmed näitavad, et elu jooksul on illegaalseid aineid proovinud kõige enam Tšehhi noored (43%), kõige vähem aga Norra noored (5%). Naaberriikidest on Läti näitajad 27%, Soomel 11% ja Rootsil 9%. Eesti vastav näitaja oli 26% (rahvusvahelises võrdluses ei kajastatu inhalantide ja rahustite tarvitamine) (Hibell jt 2012).

Noorte uimastite tarvitamist kirjeldavad andmed on kättesaadavad eelnimetatud uuringute raportites ning pidevalt uuendatavas Tervise Arengu Instituudi lehel terviseinfo.ee rubriigis uimastiennetus (<http://www.terviseinfo.ee/uimastiennetus-koolidele/statistika>).

Kasutatud kirjandus

1. Aasvee, K, Minossenko, A 2001. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. 2009/2010. õppeaasta. Tallinn, Tervise Arengu Instituut; http://www.who.int/fctc/reporting/party_reports/estonia_annex2_estonian_students_behavior_2010_2011.pdf.
2. Hibell, B, Guttormsson, U, Ahlström, S, Balakireva, O, Bjarnason, T, Kokkevi, A, Kraus, L 2012. The 2011 ESPAD Report Substance Use Among Students in 36 European Countries. The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs; http://www.can.se/PageFiles/2619/The_2011_ESPAD_Report_FULL.pdf?epslanguage=sv.
3. Trummal, A, Glušková, N, Murd, M 2011. HIVi temaatikaga seotud teadmised, hoiakud ja käitumine Eesti noorte hulgas. Tallinn, Tervise Arengu Instituut; https://intra.tai.ee/images/prints/documents/132091865563_HIV_i_temaatikaga_seotud_teadmised_hoiakud_ja_kaitumine_eesti_noorte_hulgas_EST_RUS.pdf.
4. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16aastaste õpilaste legaalse ja illegaalse narkootikumide kasutamine Eestis. Uuringu raport (toim Kobin, M, Vorobjov, S, Abel-Ollo, K, Vals, K) 2012. Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste ja sotsiaaluuringute instituut, Tervise Arengu Instituut; https://intra.tai.ee/images/prints/documents/133846612537_Uimastite%20tarvitamine%20koolinoorte%20seas_raport.pdf.